

Predikstolens välsignelser

NÄR DE FÖRSTA WITTENBERG-studenterna kom tillbaka till Sverige efter att ha tagit till sig Martin Luthers reformatoriska och bibliska undervisning uppfattades de först som husiter. Jan Hus (1369–1415) står staty på Gamla stans torg i Prag och är centralgestalt även i den tjeckiske målaren Alfons Muchas (1860–1939) gigantiska bildepos över den slaviska historien. Av de tjugo målningar som ingår i serien föreställer den största och centrala Hus när han predikar i Betlehemskapellet. Han blev kallad att predika Guds ord på tjeckiska i denna lokal som rymmer tre tusen åhörare. Det var en lokal för predikan på folkets språk, tjeckiska.

Hus var inte lekman-predikant utan katolsk präst, starkt influerad av 1300-talets engelske bibelöversättarpionjär John Wycliffe (1324–1384). Men kapellet kanske kan ses som ett av de första missionshusen – något i stil med de fyra ”roseniustempel” som på 1800-talet uppfördes i Köpenhamn, Åstorp, Hässleholm och Hjårsåsllilla. Hus blev 1417 bränd på bål, anklagad för kätteri. Men hans idéer gick inte att stoppa utan spred sig och slog mycket snabbt igenom i Böhmen i den inhemska befolkningen – innan katolska kyrkan satte in en motoffensiv och så småningom återtog greppet om landet.

Det sägs att Hus inför sin avrättning ska ha talat om sig själv som den gås som de nu skulle grillar. (Hus betyder gås.) ”Men om hundra år kommer de att få höra sång av en svan som de

inte kommer att kunna tysta.” Därför finner man ofta en vit, vacker svan avbildad på Lutherporträtt i exempelvis Wittenberg.

Husiterna kännetecknades kanske främst av sina krav att få del av inte endast nattvardens bröd utan även kalken. Att den förmånen skulle föräras endast prästvigda fann de orättvist och obiblistiskt.

Betlehemskapellet i Prag står än i dag. Det användes under långa tider inte som samlings-sal men restaurerades för det ändamålet till ursprungligt utförande under kommunisttiden (!).

Husiterna var således kända i Stockholm på 1500-talet och det var inget gott renommé de hade i det katolska Sverige. Husiterna blev förföljda under långa tider och några av dem kom så småningom (på 1700-talet) att få en fristad utanför Herrnhut i östra Tyskland på greve von Zinzendorfs ägor. (Jfr *Begrunda* 2-2012, s 11–15 eller www.tillliv.se.)

Det är från predikstolen som vår kulturs källa rinner upp. Den är nyckeln till att förstå den europeiska kulturens styrka och livskraft. Det är predikstolen i Betlehemskapellet i Prag, i Wittenbergs kyrka och i Ekets missionshus som har förmedlat befrielsens evangelium. Under predikstolen kan budskapet om Guds väldiga gärningar för världen tas emot och begrundas av den enskilde. Hela vår västerländska kultur utgår från predikan om hur Kristus befriar från syndens och okunnighetens slaveri.

Paulus var utsänd apostel och resepredikant. Han undervisade på torget, vid vattnet och i föreläsningssalen. Inledningsvis predikade han mest i synagogan, en samlingslokal för utläggning av Skriften, som inte var påbjuden i lagen men som även Jesus regelmässigt gick till. (Missionshuset påminner faktiskt ur flera aspekter mycket om synagogan.)

I en essä från 1924 med "Något för predikanter" pekar Axel B. Svensson ut just Paulus som en stark kandidat att koras till "västerlandets största kulturpersonlighet" (s. 4). Svensson anbefaller i artikeln förkovran i Ordet men också i språk, historia och litteratur – i synnerhet för lekmanpredikanten. Det är den kristne (Luthers "präst") – predikant eller inte – som bär på "dynamiten", Guds kraft som frälser, evangelium (Rom. 1:16). Dess sprängkraft är stor. Men det är dynamit, som visserligen kan flytta berg, men framför allt har en uppbyggande och livsbefrämjande verkan. Det är som ett senapskorn, som Jesus själv säger. Det som knappt syns växer i sinom tid upp till ett stort träd. Axel B Svensson kallar i sin essä också kristendomen för "den främsta kulturföreteelse som världen känner". Och kristendomens början var just ringa och oansenlig, liten som ett frö.

Kors, uppståndelse och himmelfärd väckte inte någon större uppmärksamhet. På pingstdagen däremot börjar något nytt som antyder magnituden av det som skett kring Golgata, och som blir startskottet för en växande Jesusrörelse. Den har dragit fram över kontinenterna och snart nog nått varje hörn av världen. Vi undrar: Vad var det egentligen som hände den dagen? Bengt Holmberg förklarar (s. 8).

Till kulturarbetarnas och resepredikanternas skara efter Paulus och von Zinzendorf sluter sig även eslovspågen Oscar Ahnfelt, född 1813. Hans sånger sjungs fortfarande flitigt i missionshus och kyrka. Börje Karlsson tecknar ett porträtt av en av C.O. Rosenius förtrogna. Ahnfelt fick känna på konventikelplakatets ris

på ett helt annat sätt än den likaledes olagligt verksamme Rosenius.

Evangeliet om Kristus ställer oss ofta vid sidan av vägen. Det kan innebära både utanförskap och förföljelse, men erbjuder också perspektiv och möjlighet till eftertanke under predikstolen eller i lampans sken. Där får vi perspektiv på tidens gång och det som för tillfället gäller. Det oföränderliga vittnesbörd som Skriften och evangelium står för skapar distans och därför frihet i förhållande till den breda vägens trafik. I detta nummer granskas ur biblisk synvinkel dels feminismen, vars förespråkare finns i snart sagt "varje hem och hus" (undertecknad, s. 20), och dels den teologiska debatt som förts under det gångna året (Tyckt och tryckt, s. 27). Läs och begrunda!

Peter Henrysson

Redaktör